קה: האורג פרק שלשה עשר שבת

הכל חולצין עליו. אומר רשב"ג דאפי' אינו רבו חייב כדאמרינן במו"ק (דף כה.). מי תני רבו שמת מכם שמת והא דאמר בשילהי פרק אלו מציאות (ב"מ נג.) רבא קרע עליה דההוא גברא דאסברינה זוהמא ליסטרון היינו קרע שאינו מתאחה כדין תלמיד לרב כדתני בפרק אלו מגלחין (מו"ק דף כו.): **דתניא** ר"ש בן אלעזר אומר העומד על המת כו'. משמע ליה להש"ס דמיירי אפי' באינו רבו. **והא** ר' יהודה והא ר"ש. פי' נקוטע דבהאי שיעורא נמי משני דלא קשה מתו אמתו והא דלא קאמר אלא משום דלא הוחכר אמורא לעיל וקשה לר"י דע"כ תרוייהו במת דידיה מיירי ולא במת דעלמא דכתקנתא בגרייתא דלעיל דיקא קרייעה וא"כ היא מלאכה שאריכה לגופה כיון שהיא צורך מלוה כדמוקמי לקמן ומלאה לר"י דלא מתרץ אלא ממתו אחמתו אבל בעל מתו לא פליגי דבמת דעלמא פטור דמקלקל הוא ובמת דידיה דאיכא מלוה משיב מתקן אע"ג דלקמן משמע דצורך מלוה לא משיב ר"ש תיקון דהא יליף ממילה והבערה בת כהן דמקלקל בחבורה והבערה חייב התם מקלקל הוא לגמרי שאינו צורך אחר אלא מה שהוא צורך מלוה אבל גבי קרייעת אבל הוי תיקון הכנה על ידי קרייעה שיוכל לנוכסו בכל שעה (ב)ולית (ג) בו חימוס ועוד כמו שמחלק לקמן ר"ש דהתם התיקון בא לנסוף שנעשת חבורה והבערה אינה בלה הכשר מלוה עד הגמר אבל הכא נשעת קרייעה בא התיקון ולא משיב קלקול: **לא** צריכא דקעביד **למירמא אימתא** כו'. השתא הוה מלי לאוקמי תרוייהו כר' יהודה ומתני' דלא עבד למירמא אימתא דבלא"ה מוקמינן לקמן כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור אלא דאיתא ליה לאוקמי מתני' בדעביד למירמא אימתא דאי בחמתו

(ד) פטיטא דפטור:

שרגש עליהן הדר כו'. משום דלא אשכחן דכתיב ביה ויכו אותו שלשים יום כמו במשה ואהרן. ע"כ תוספות שאנן. רש"ל:

מוץ

דעבדה כי כיסתא: **מתני'** הקורע בחמתו ועל מתו (א)וכל המקלקלין פטורין (ב)והמקלקל ע"מ לתקן שיעורו כמתקן (ג)שיעור המלבן והמנפץ (ד)והצובע והטווה (ה)כמלא רחב הסיט כפול (ו)והאורג שני חוטין שיעורו כמלא הסיט: **גמ'** ורמינהו (ז)הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואע"פ שמחלל את השבת יצא ידי קריעה לא קשיא הא במת דידיה הא במת דעלמא והא מתו קתני לעולם במת דידיה ובהנך דלאו בני אבילות נינהו ואי חכם הוא חיובי מיחייב (ח)דתניא (ט)חכם שמת הכל קרוביו הכל קרובין ס"ד אלא אימא הכל כקרוביו הכל קורעין עליו הכל חולצין עליו הכל מברין עליו ברחבה לא צריכא דלאו חכם הוא (י)ואי אדם כשר הוא חיובי מיחייב דתניא (יא)מפני מה מתים בניו ובנותיו של אדם כשהן קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר כדי שיבכה ערבונא שקלי מינה אלא מפני שלא בכה והתאבל על אדם כשר (יב)שכל הבוכה על אדם כשר מוחלין לו על כל עוונותיו בשביל כבוד שעשה (יג) לא צריכא דלאו אדם כשר הוא ואי דקאי בשעת יציאת נשמה חיובי מיחייב דתניא (יד)ר"ש בן אלעזר אומר (טו)העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרפה לא צריכא דלא קאי בשעת יציאת נשמה תינה מתו אלא חמתו אחמתו קשיא חמתו אחמתו נמי לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' יהודה דאמר (טז)מלאכה שאין צריכה לגופה חייב עליה הא ר"ש דאמר (יז)מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה אימר דשמעת ליה לר' יהודה במתקן במקלקל מי שמעת ליה א"ר אבין (יח)האי נמי מתקן הוא דקעביד רוח ליצרו וכהאי גוונא מי שרי והתניא (יט)ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן נורי המקרע בגדיו בחמתו

מסורת הש"ם

דעבדה. הכנה: **כי כיסתא.** הולכת ומתקפלת שאין הכנד שוה וכולנו בכנד כמין כיס ולרוך לקרוע הכנד למטה ומולל לפניו (כ) והתפירה מתיישבת: **מתני' הסיט כפול.** מפרש בגמרא(כא). סיט הוא הפסק שבין אצבע לאמה כמו שאדם יכול להרחיבו ואם טוה ולינן ויפך ונעבע שהן כולן אבות מלאכות מוכן ל' אחרון שיעור הזה חייב: **האורג ג' חוטין שיעורו.** כרוחב הכנד כמלא הסיט שאע"פ שלא ארגו על פני כל רוחב הכנד חייב: **גמ' נראה כפיני דהכי גרסי' ורמינהו הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואע"פ כו'.** ולמאי דגרס הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו אע"פ כו' לא ידענא מאי יצא ידי הקריעה שיין למימר בחמתו ואמאי נקט בחמתו: **יצא ידי הקריעה.** שאדם חייב לקרוע על מתו: **הא במת דידיה.** בריית' דלקמן חייב במת דידיה שחייב לקרוע עליו הלכך קריעה דידיה לאו קלקול הוא אלא תקון: **והא מתו.** נמי קתני במתני': **לעולם במת דידיה.** שמוטל עליו לקוברו ומיהו בהגך דלאו בני אבילות הינהו שאין מאותן המצוות בפרשת בהר סיני (ויקרא כה) אביו ואמו בנו ובתו ואחיו ואחותו: ופרכינן **ואי חכם הוא זה שמת חיובי מיחייב.** נמי לקרוע וכיון דמיחייב מתקן הוא ואמאי פטור: **מולגין.** יוצאים לפניו מלוני כתף תלוקן קרוע עד שכתיפו תלוה עדומה: **מברין עליו ברחבה.** שהיו מברין האבלין ברחבה. סעודה דאשונה שאבל אוכל אינו אוכל משלו ואסור דקאמר ליה רחמנא ליתזקאל (כד) לחם אנשים לא תאכל: **ערבונא שקלי.** קודם שיחטא נטלו משכונו: **לס"ת שנשרפה.** הרואה ס"ת שנשרף חייב לקרוע כדאמרינן במו"ק (דף כו.) ומגילה שנרף יהויקים בכתיב(כב) לא פחדו ולא קרעו בגדים (ג) אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו אחין לך ריק ישראל אחין בו תורה ומצות: **הא ר' יהודה כו'.** ומתו אמתו הכי נמי הוה מצי לתרוצי אלא מעיקרא אהדר לאוקמינהו כחד תנא ולא מתוקמא אלא כר' יהודה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה כמוליא את המת (ד) לקוברו: **נתן רוח לילרו.** שמשך את המתו: **מי שרי והא אניא כו'.** אלמא לאו מתקן הוא שאמלבד ומרגיל את ילרו לבא עליו: **בך.** משמע בקרבן שאם היה בך תשתחוה לאל נכר לבסוף: **שליף מלכייתא.** מן הכנד בחמתו להלאותם שהוא כועס ויגורו מלפניו: **מוניי.** ליר של דגים קטנים: **נכסמא.** כיסוי הכד: **נודי ספרפה אפה.** לשון לוד לו (שויב ג): **ויקברו אותו.** ביהושע כתיב: **שרגש עליהן** (ה) **הר להורגן.** שלא הספידו כראוי: **מדה כנגד מדה.** הוא לא נתאבל על שנתקללו ימי המכס אף לחייו לא יאוסו מן השמים: **בבלאי.** דמבבל שליר: **ימיס האריכו.** שבלו ימיהם בעוד המשיב אחריכות ימים כדאמרי' בסדר יומא (דף עא.) כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו(ה) וכי יש לך שנים של חיים ושנים שאינם של חיים אמר רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם שמתהפכות עליו מרעה לטובה: **ידאגו** ידאגו

מסורת הש"ם

ו) לעיל עט., ב) מ"ק כה. (תוספתא מ"ק פ"ב). ג) שם. ד) שם. ה) (לעיל עג: וסי"ג). ו) (לקמן קז: קמא:) סנהדרין פט. (תוספתא כ:). ז) (תוספתא דכ"ק פ"ט). ח) (נדה יג:). ט) (גיר' הר"ר והרא"ש רבי ירמיה). י) (כ"ב קו:). כ) (לקמן קו.). ל) (ירמיה לו.). מ) (משלי ג.). נ) עי' תר"יט ד"ה הקורע על מתו וכו' דמקרים עטפת יפה ואין בו חימוס. פי' שע"י הקריעה נתחלק חימומו ע"ש ולא מרס"ל שהגיה ואין בו חימוס.

תורה אור השלם

1 לא תהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר:
תהלים פא י

2 נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך:
תהלים נו ט

3 ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש:
יהושע כד ל

4 בסאסאה בשלחה תריבנה הנה ברוחו הקשה ביום קדים:
ישעיהו כז ח

5 ויעבדו העם את יי כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יי הגדול אשר עשה לישראל:
שופטים ב ז

6 למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יי לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ:
דברים יא כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ובכל שעשה לו לא: (ב) תש"י ד"ה כי כיסתא וכו' ומולל לפניו והתפירה: (ג) ד"ה לס"ת וכו' קרעו בבגדיהם: (ד) ד"ה הא ר' יהודה וכו' המוציא את המת. נ"ב ע"ז ל"ב מ"ק מתניע ד' נד רש"י ע"ש: (ה) ד"ה שרגש עליהן הדר וכו' הספידוהו כראוי: (ו) תוס' ד"ה הא ר' יהודה וכו' כגל שעה דאית ביה חימוס: (ז) ד"ה לא נחמה וכו' אלא נחמתו גרידא פשיטא:

גליון הש"ם

גמ' אריביה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן דעבדי' הקם. ביקנט יהוסף כ"ל הגיה זה על פסוק ז' שם דעבדי' ישראל אל ה' וגו':

רבינו חננאל (המשך)

ומאמי דקא מפלגי ת"ק ור' יהודה בהא מתניתין במלאכה שאינה צריכה לגופה, דאמרינן (לקמן דף קז) איבא דמתני לה אהא, הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור, ואם לרפואה חייב, מאן תנא, א"ר יהודה ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. אבל דוכתא בהדיא דפליגי עלה בלשון הזה לא אשכחן אלא מהאי דוקא דאמרינן הכא, שנית מתו אלא (חמתו) אחמתו קשיא, אחמתו נמי לא קשיא, הא ר' יהודה הא ר' שמעון כדמפרש. ומקשינן איפוך דשמעת ליה לר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה במתקן, דאע"ג דלא קא מיכוין כיון דבי'מילא הויא מלאכה דניחא ליה חייב, במקלקל מי שמעת ליה. ופרקינן הקורע בגדיו בחמתו נמי מתקן הוא, דכד קניטה דעתיה בכעסיה, מתרווח בקריעת בגדיו ונמצא עושה נחת רוח ליצרו. ואקשינן וכי האי גוונא מי מיחייב, והתניא הקורע בגדיו בחמתו וכן המשבר כליו וכן המפזר מעותיו בחמתו יהא בע"ינ בעובד ע"ז, שכך היא אומנותו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עבוד ע"ז כו'. ופרקינן לא עביד בכעסיה הכי, אלא מראה עצמו כועס להטיל אימה אאינשי ביתיה. ואית מן רבנן דינאו ותמהו, היכי מקשינן וכי האי גוונא מי מיחייב והא כעובד ע"ז דעבוד ע"ז והעושה דברים מכוערים מותר. ושניהו(א) [נ"א: ושנייהו] לקושיא וגרסו מסברהון וכי האי גוונא מי שרי, והתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר יכו'. ואהדרינן להו ואיסורא הוא דקא מתקן [הוא] חייב (הוא) ולא מיתוסף בו איסורא אחרינא. אלא לישנא דיקא הכי היא, וכה"ג [מין] מיחייב דכיון דאמר רבין דאמר רבין מתקן הוא משום דעביד נחת רוח ליצרו ומשום הכי מחייב ר' יהודה על מלאכה שאינה צריכה לגופה. [ו]אקשינן עליה האי תיקונא הוא, אדרבה האי קילקולא רבה הוא משום דמגרה יצרו בעצמו ומקלקל הוא. ולא שפיגין לר' יהודה במקלקל דחייב. [ו]נדחה ר' אבין ובטיל פירוקיה לגמרי. ואוקימנא לא בחייב ר' יהודה כהא אלא משום דקא עביד לבירמא אימתא אאינשי ביתיה וקא ניחיד דבמתיתה עביד וקא מכוין לתקני אינשי ביתיה, ונמ"ר[ב] יהודה דהוא שליף מעוביתא כר', דכל כי האי גוונא תיקונא הוא ולא קלקולא. אלא מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, וכל מאן דעביד הכי בשבת, לר' יהודה חייב לר' שמעון פטור, ומתניתין כר' שמעון.

עין משפט נר מצוה

ו א מי"י פ"ש מהל' שבת הל' יח סמג לאוין סה:
ז ב מי"י שם הלכה יח: [פ"ש]
ח ג מי"י פ"ש שם הל' י סמג לאוין סה:
ט ד מי"י שם שם הל' יב:
י ה שם הלכה יג:
יא ו שם הלכה טו:
יב ז שם הלכה ז:
יג ח שם הלכה יח:
יד ט מי"י פ"י שם הל' י:
טו י טוש"ע י"ד סימן שמ סעיף סה:
טז כ מי"י פ"ש מהל' אבל פ"ד הלכה יא סמג עשין כ טוש"ע י"ד סי' שמ סעיף ז:
יז ל מ מי"י שם ופ"ג הלכה יב טוש"ע שם סעיף ו:
יח נ מי"י פ"ש שם הל' יא טוש"ע שם סעי' ה:
יט ס מי"י פ"י מהלכות שבת הלכה י ופ"ח הלכה ח ופ"ג הלכה ח:
כ ע מי"י פ"ג מהל' דעות הלכה ג ופ"ו מהלכות מלכים הלכה י: סמג לאוין רכט:
כא צ ק מי"י פ"ג מהל' אבל הל' ב סמג עשין כ [כרי"ף פ"ג דמ"ק דף הלב. וכרא"ש שם סי' נט]:

מוסף רש"י

המלבן. למד (לעיל עט.), מלאכה שאין צריכה לגופה. כל מלאכה שאינה צריכה אלא לגלקח מעלין, הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דבדלוגו לא כאה לו ולא היה צריך לה, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (לעיל צ:). ברכה שאני. דלכל יפה אל מנוך, לאין נרכה לאלאן (רשב"ם ב"ב קיז).

רב נסים גאון

פרק שלשה עשר

ר' אליעזר אומר האורג חמתו אחמתו לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' שמעון. הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, הא ר' שמעון דאמר פטור עליה, כבר פירשנו בפרק ראשון. אבל דבריהם מתני' ר' יהודה היא דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריייתא ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב, ולא אשכחית עיקר פלוגתא ולא ידענן לה. אבל אדוננו האיי גאון כתב בפירוש זה הפרק כזה הענין, והא מילתא דמקלקל בחבורה דקאמרינן פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא עדיין לא ידענן פלוגתייהו היכא ניהי, ומתניתא דמפרש בה ר' יהודה ור' שמעון במקלקל בחבורה לא שמיע לנא אלא מגמ' ידענן דפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא.

רבינו חננאל

הקורע על מתו פטור. ואקשינן וכי מקלקל הוא, והתניא הקורע על מתו בחמתו ובאבלו אע"פ שחילל (בשבת) את השבת יצא ידי קריעה. וכיון שיצא ידי קריעה נמצאת מלאכתו מתקיימת ובשבת כי האי גוונא חייב. ופריק' מתניתין בקורע על מת דעלמא, דליכא מלאכה אחייב בקריעה, מקלקל הוא ופטור, ובריייתא בקורע על מתו שלו שחייב לקרוע עליו. איני והא בין בזו ובין בזו על מתו קתני. ופרקינן מתו דמתניתין קרובו שאינו חייב לקרוע עליו, מתו דבריייתא במי שחייב לקרוע עליו. ואם (הוא) [נ"א: אם] זה המת שקרע עליו בשבת, חכם או (אדם) כשר, או היה עומד עליו בשעת יציאת נשמה. הקורע בכל אלה אינו חשוב כמקלקל אלא חייב. ואינו פטור אלא הקורע על מי שאין עליו לא חיבה ולא מצוה לקרוע. וקשיא לן דתנן במתניתין הקורע בחמתו פטור, ובברייתא תנינן הקורע בחמתו חייל השבת, מכלל דחייב. ושנינן מתניתין ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. **וראינו** לרבותינו שפירשו הכי, היכא שמעון לר' שמעון דשרי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מיהא דתנן את החי כמיתה פטור אף על המיתה שהמיתה שפילה לו, את המת במיתה חייב. וכן כיון מן המת וכיון מן הנבילה וכעושה מן השרץ, ור' שמעון פוטר. וארקינמא [אמר רבה] א"ר יוחנן פוטר היה ר"ש אפילו במוציא המת לקוברו קאי, ואית ליה לר' שמעון דמת לגופה היא, כיון דלאו מידי דמיבעי ליה למיכליה ולא (ואיתנהו) [איתהנין] מיניה. מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ושרי ר"ש בכה"ג, והיכא שמעינן לר' יהודה דאסר, דאמרינן (לעיל מב) בדבר שאין מתכוין מכר לה כר"ש. במלאכה שאינה צריכה לגופה מכר לה כר' יהודה. ובכי [נחזנות הו] מהו לבעול בתחילה בשבת, דאמרינן במקלקל הלכה כר' יהודה או כר"ש. ותוב כופין קערה ע"ג הנר בשביל שלא תאחז בקורה כו'. א"ר יהודה מעשה בא לפני רב"ז בערב ראסר חרשש אני לו מחשאת. והא דאמרינן בכל מקום ר' יהודה דאסר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, לא אשכחן לה עיקר אלא מיהא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com